žos upės miestelio centro link, kur yra iki 1,35 m storio. Likusioje Vilniaus gatvės atkarpoje, tarp parduotuvės ir namo 37, kultūrinis sluoksnis suardytas tiesiant telefono liniją (šurfai 25–28). Vilniaus gatvėje esantis grindinys, kurio fragmentai buvo atidengti ir gatvės pakraščiuose po supiltiniais sluoksniais, buvo įrengtas 1932–1936 m. laikotarpiu. Archeologiškai jis nėra vertingas, abejotina ir jo vertė kaip kultūros paveldo vertybės. Intensyviausias XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis aptiktas Liepto ir Krantinės gatvių sankryžoje, šurfe 19. Tačiau į P ir į R nuo šio šurfo aptinkami jau Merkio suplauti sluoksniai. P. Buckaus gatvėje kultūrinis sluoksnis taip pat neintensyvus ir maišytas, išskyrus atkarpas tarp šurfų 34 ir 36 (šurfe 35 aptiktas intensyvesnis sluoksnis su XVIII a. pradžios gaisro sluoksniu) ir šurfų 45 ir 42 (šurfe 44 taip pat aptiktas intensyvesnis sluoksnis).

The Field Evaluations in Valkininkai

In 2011, 46 test pits (a total of 61.52 m^2) were excavated during an evaluation in P. Buckaus, Krantinės, Liepto, and Vilniaus Streets in the town of Valkininkai (Fig. 1). The cultural layer in Vilniaus Street becomes more intense moving from the River Geluža (up to 1.35 m thick) towards the town centre (Fig. 2). The most intense 17th–18th-century cultural layer was discovered in test pit 19 at the intersection of Liepto and Krantinės Streets (Figs. 3–5). The most intense cultural layer with traces of an early 18th-century fire was discovered in test pit 35 (Fig. 2) and test pit 44 in P. Buckaus Street (Fig. 6). 543 finds, mainly fragments of ceramics and stove tiles, iron artefacts, and animal bones, were discovered during the evaluation (Figs. 2, 4).

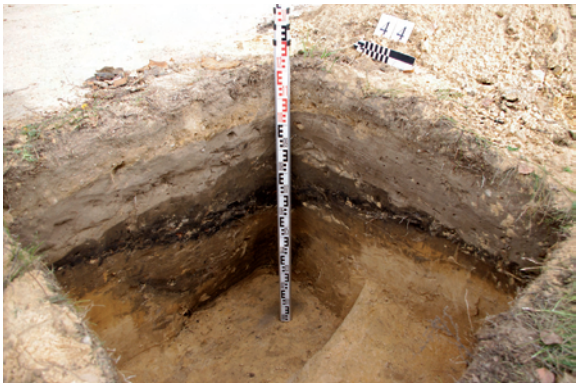

6 pav. Šurfas 44. D. Kontrimo nuotr.

Fig. 6. Test pit 44.

VARNIAI

Rasa Banytė-Rowell

Vytauto gatvė 2

2011 m. liepos mėnesį Varniuose (UK 2535), seniūnijos sklype Vytauto g. 2 IĮ „Juodasis ežys“ atliko žvalgomuosius tyrinėjimus. Jų užsakovas – AB „Panevėžio statybos tresto“ filialas „Klaipstata“. Žvalgomieji tyrimai vykdyti lietaus nuotekynės tinklų pastato Vytauto g. 2 įrengimo vietose. Deja, atvykus vykdyti tyrimų, paaiškėjo, kad „Klaipstata“ jau buvo iškasusi 80 % trasų, jose įklojusi lietaus nuotekynės įrenginius ir didesnę dalį trasos jau užpylusi. Atsitiktinai pro Varnius važiavę KPD Telšių teritorinio padalinio darbuotojai pamatė prie Vytauto g. 2 vykdomus žemės darbus ir nubaudė statybininkus, taip pat pareikalavo iškviesti archeologą. Nuspręsta šurfus ištirti greta iškastos trasos, siekiant įvertinti statybininkų sunaikintus sluoksnius.

Archeologinės senojo miesto Varniuose vertės, užfiksuotos XIV–XVII a. sluoksniuose ir senkapyje, daugiausia žinomos iš Jono Genio tyrinėjimų, vykdytų XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje (Genys J.,Varnių raida iki XVII a. pabaigos, *Varniai. Žemaičių praeitis*, Vilnius, t. 4, 1996, p. 16–18; *ATL 1988 ir 1989 metais*, Vilnius, 1990, p. 130–134). Tuo metu J. Genys vykdė žvalgomuosius tyrinėjimus ir pačiame Vytauto g. 2 sklype. Tyrimai parodė smarkiai perkastą pastato aplinką, tačiau buvo užčiuopti galimai suardyto XVI a. (?) sluoksnio pėdsakai. 2008 m. Audronė Šapaitė vykdė žvalgomuosius tyrinėjimus prie Vytauto g. 4 pastato. Čia vertingo archeologinio sluoksnio neaptikta, tarp XX a. buitinių šiukšlių rasta pavienių smulkių XVII a. koklių ir keramikos šukių (*ATL 2008 metais*, Vilnius, 2009, p. 563).

2011 m. žvalgomųjų tyrimų metu buvo ištirti 9 bendro 21,25 m^2 ploto šurfai bei fiksuota iškastose ir dar žemėmis neužverstose lietaus nuotekynės trasų sienelėse išryškėjusi sluoksnių stratigrafija.

Vytauto g. 2 pastato ŠV pusėje, lietaus nuotekynei iškastos trasos atkarpoje (dalyje į ŠR nuo katilinės) keliose vietose užfiksuotas juodų degėsingų žemių sluoksnis, siekiantis 20–50 cm storį. Sluoksnis buvo po užpiltinėmis smėlingomis – priemolingomis žemėmis, 50–60 cm gylyje. Greta trasos, 70 cm atstumu į PR nuo jos iškastuose šurfuose 6, 7 aptikti XX a. II pusės perkasimai ir nedidelė nesuardytų sluoksnių dalis, kuriuose kartu su XIX a. radiniais pasitaikė keletas XVI–XVII a. datuojamų keramikos fragmentų. Aiškiausiai senojo miesto archeologinis sluoksnis užfiksuotas trasos atkarpose į ŠV nuo pastato Š kampo. Čia trasos aplinkoje surinktos redukcinėje aplinkoje išdegtos keramikos šukės, puodyninių koklių nuoskalos. 6,8 m į ŠV (340° kryptimi) nuo pastato kampo buvo užfiksuota trasos sienelė su 3 m pločio grindiniu, o po juo 90 cm gylyje pastebimas juosvų žemių kultūrinis sluoksnis su redukcinėje aplinkoje išdegta keramika. Sluoksnių stratigrafiją tiksliau išsiaiškinti padėjo šioje vietoje iškastas *šurfas 8*. Jame taip pat atidengtas grindinys pagal stiklo ir porceliano šukes datuojamas XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. Po juo 0,75 (1,05) – 1,15 (1,5) m gylyje išliko 40–50 cm storio juosvas degėsingų žemių sluoksnis su redukcinėje aplinkoje išdegta keramika, puodyninių koklių fragmentais, kurie skiriami XVI–XVII a. Taigi kalvelėje į ŠV nuo Vytauto g. 2 pastato esama XVI–XVII a. kultūrinio sluoksnio. Jo liekanų rasta ir šurfe 9, 5,5 m atstumu į ŠV nuo pastato Š kampo. Sluoksnyje žymūs degėsiai greičiausiai liudija 1680 m. gaisrą.

Vidiniame pastato kieme, netoli garažų, 15 m į ŠV nuo šurfo 8 vietos, šurfe 3 1,1–1,15 m gylyje taip pat atsidengė juosvų žemių sluoksnis, kurio viršutinėje dalyje buvo įsimaišę XIX–XX a. radinių, o apatiniame lygyje – XVI–XVII a. keramikos. Šis sluoksnis tarsi užpelkėjęs. Galbūt į drėgną vietą, buvusią netoli Varnelės kilpą jungiančios perkasos („kopanicos“), susmego įvairių laikotarpių buitinės atliekos. Paminėtini sklypo arealai, kuriuose šio sluoksnio visiškai nerasta. Tai yra šurfų 1 (prie pastato R kampo) ir 5 (prie pastato P kampo) vietos, kuriose po paviršinių žemių sluoksniais atsidengė natūralus priemolis. Į ŠV nuo pastato PV galo ir nuo pastato P kampo kolonų link taip pat nepastebėta jokio vientiso kultūrinio ar vėlyvesnio permaišyto sluoksnio, išskyrus šurfe 4 atidengtus rąstą – pusrūsio sienos sutvirtinimą, ir 3,75 m į PR nuo jo trasoje atsidengusį kitą pusrūsio sieną tvirtinantį 5 rąstų rentinį. Tarp rąsto šurfe 4 ir rentinio trasoje būta sumaišytų

sluoksnių su gaisrą (II Pasaulinį karą?) menančiais degėsingais tarpsluoksniais. Pusrūsio duobėje surinkti radiniai priklauso XIX a. pabaigai – XX a. I pusei. Pastato ŠR sienos aplinka suardyta ankstesniais nuotekynės ir vandentiekio trasų perkasimais. Šurfas 2, iškastas greta griovio (buvusios vadinamosios Varnelės upelio „kopanicos"), papildomos vertingos informacijos nesuteikė, nes pelkėtos žemės čia buvo permaišytos tarybiniais laikais.

Vytauto St. 2

In 2011, a field evaluation (9 test pits, a total of 21.25 m^2) was conducted at Vytauto St. 2 in Varniai and a distinct layer stratigraphy was recorded in the walls of the storm drain line trenches where they had been dug and not yet obstructed by soil. A 20–50 cm thick layer of black charcoally earth with 16th–17th and 19th-century potsherds was recorded to the NW of the building at Vytauto St. 2. A 40–50 cm thick layer of blackish charcoally earth with fragments of 16th–17th-century reduction ceramics and 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*) was discovered at a depth of 0.75–1.5 m under 19th-century paving in test pit 8.

Marius Mockus

Vytauto bei Dariaus ir Girėno gatvės

2011 m. lapkričio mėnesį Varnių senojo miesto vietoje, Vytauto gatvėje bei Dariaus ir Girėno g. 1 namo kieme atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu ištirti 4 bendro 14,25 m^2 ploto šurfai (3 šurfai 2x2 m dydžio ir 1 šurfas 1,5x1,5 m dydžio). Tyrimų metu aptikta ir registruota per 30 vienetų archeologinių radinių, datuojamų XVIII–XX a. Dauguma jų – tai molinių, fajansinių ir porcelianinių indų šukės, kokliai ir jų dalys, stikliniai buteliai ir jų duženos.

Istorinė medžiaga ir sklypų netolimoje aplinkoje anksčiau vykę archeologiniai tyrimai rodo, kad Varnių gyvenvietė formavosi ir plėtėsi dešinėje Varnelės upės pusėje, prie kelio, vedusio į Kaltinėnus (Genys J., Varnių raida iki XVII a. pabaigos, *Varniai. Žemaičių praeitis*, Vilnius, t. 4, 1996, p. 15–28). Pokario metais teritorija dešinėje Varnelės upės pusėje buvo pertvarkyta – gaisro karo metu sunaikintų namų griuvėsiai sulyginti, į R nuo Dariaus ir Girėno bei S. Daukanto gatvių sankirtos įrengtas skveras. Šioje senojo miesto vietoje Dalia Karalienė ir Laimutė Valatkienė 2002 m. tiesiamos požeminės trasos nuo Daukanto g. 3 pastato aplinkos per skverą į R nuo S. Daukanto ir Dariaus ir Girėno gatvių sankirtos vietoje atliko žvalgomuosius tyrinėjimus, keliose trasos vietose maišytame sluoksnyje aptiko XVI–XIX a. radinių (*ATL 2002 metais*, Vilnius, 2004, p. 238–240). Minėto skvero PV kampe 2011 m. buvo ištirtas šurfas 1 (1 pav.). 2001 m. Linas Kvizikevičius vykdė žvalgomuosius tyrimus Vytauto g. 8 namo sklype. Jis konstatavo, kad sklypas užstatytas XVII a. II pusėje, tačiau to laikotarpio kultūrinio sluoksnio horizontų neišskyrė, aptiko tik XIX a. užstatymo liekanas (*ATL 2001 metais*, Vilnius, 2002, p. 195–196). 2008 m. Audronė Šapaitė vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrimus prie Vytauto g. 4 pastato, rado tik pavienių smulkių XVII a. koklių ir keramikos šukių tarp XX a. buitinių šiukšlių (*ATL 2008 metais*, Vilnius, 2009, p. 563).

2011 m. *šurfe 1* paviršiuje buvo 25–30 cm storio supiltas sluoksnis su XX a. buitinėmis šiukšlėmis, po juo 1,1–1,2 m storio vientisas